

Handelsanställdas förbunds yttrande över SOU SOU 2025:48 "Stärkt pandemiberedskap"

Handelsanställdas förbund (härefter Handels) har beretts möjlighet att inkomma med ett yttrande avseende ovanstående SOU 2025:48 i egenskap av remissinstans.

Handels är det fackförbund som organiserar arbetare inom handelsbranschen. Föreliggande remissvar är därför huvudsakligen avgränsat till att beröra aspekter av utredningens förslag som avser handeln.

Övergripande ställningstagande

Handels är övergripande positiva till att behovet av en stärkt pandemiberedskap uppmärksammas och utreds. Utredningen har överlag gjort kloka överväganden i det den behandlar och förslaget om en ny lag om samhällsinriktade skyddsåtgärder är viktigt i förhållande till vår bransch. Under Covid-pandemin fick de anställda inom branschen stå i frontlinjen och bära ett tungt lass under komplicerade förutsättningar. Vi välkomnar därför att förutsättningarna blir tydligare genom att det införs en vilande lag som ger möjlighet att snabbt meddela föreskrifter med avseende på aspekter som antal besökare, avstånd mellan personer, begränsning av öppettider och i yttersta fall stängning. Det positiva med att det finns en sådan lag på plats är primärt följande aspekter:

- Minskar risken för förhastade, panikartade och oproportionerliga åtgärder genom att det skapas en ram, vilket är positivt för branschen.
- Skapas en större rättssäkerhet i kristid mot vad som tidigare varit fallet.
- Skapas något att förhålla sig till och vara förberedd på i verksamheter. Genom lagen har man en uppfattning om vad som kan inträffa och som det därmed måste finnas en beredskap för. Detta kan underlätta

för näringsidkare och sätta personalen i en mindre osäker och sårbar position.

Handels välkomnar att utredningen är tydlig med att åtgärder ska vara *proportionerliga, tidsbegränsade*, och ha en *vetenskaplig eller erfarenhetsbaserad grund* och att åtgärden stängning är en yttersta åtgärd med en hög bevisbörda. En annan positiv aspekt är att det med Länsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet skulle kunna medges en viss lokal anpassning av regler i förhållande till smittläget i området. En av Covid-restriktionernas stora svagheter var att de inte tillät någon form av lokal anpassning. Genom lokal anpassning kan inskränkningars negativa effekter på samhällsliv och ekonomi mildras.

Utredningens förslag slår sammantaget vakt om ambitionen och principen att upprätthålla ett samhälle som inte stänger ned, men med bättre förutsättningar att skapa en tydligare ordning. Det är positivt för människors välbefinnande, landet ekonomi och ger potential för att handeln ska kunna fylla en samhällskritisk roll under en framtida pandemi.

Handels synpunkter avseende utredningen kopplat till handeln

Handels har dock en rad synpunkter kring utredningens förslag till ny lag. Det gäller aspekter relaterat till den föreslagna lagen som vi anser saknas eller inte betonas tillräckligt. Här följer en sammanfattning av dessa:

- Trots att anställda inom handeln kommer att vara kraftigt påverkade av och starkt involverade i att säkerställa att lagen följs behandlas deras situation relativt lite av utredningens analys. Deras säkerhet, arbetsmiljö och arbetssituation i bredare bemärkelse är i hög grad frånvarande från diskussionen om hur pandemiberedskapen tryggas. Den avsaknaden gäller även förekomsten av kollektivavtal och facklig organisering. Dessa aspekter behöver ytterligare belysning och behöver diskuteras med branschens parter. Branschens parter har en god kännedom om de arbetsmiljöproblem och verksamhetsutmaningar som den föregående pandemin innebar. Denna kunskap bör nyttjas i fortsatt strategiarbete.
- Utredningens berör knapphändigt frågan om anställdas försörjningstrygghet när verksamheter påverkas negativt av att lagen aktiveras. Från Handels perspektiv som företrädare av de anställda är

detta oroande. Det finns en påtaglig risk för att företag på olika sätt kommer att försöka göra besparingar som drabbar den enskilda anställda. Exempelvis genom tvång att gå ned i arbetstid eller lön.

Det bör också noteras att de med otrygga anställningar befinner sig i en särskilt utsatt ställning och behöver stöd anpassat till detta. Exempelvis är det svårt i en sådan position att ta del av stöd i form av korttidsarbete. Styrmedlet korttidsarbete, med den utformning som rådde under pandemin, var också dåligt anpassat till en bransch som handeln där många är starkt beroende av Ob-ersättning utöver grundlönen för att kunna försörja sig.

Handels kan se att det kan betraktas ligga utanför utredningens uppdrag att konkret och skarpt föreslå system för att säkra anställdas trygghet och försörjning under en pandemi, men anser att denna aspekt borde ha belysts mer ingående. Det behöver finnas ett robust trygghetssystem på plats som garanterar en trygghet, oavsett i vilken position på arbetsmarknaden man befinner sig och oavsett vilken bransch man råkar tillhöra. Denna aspekt kräver ytterligare översyn.

- Även från ett näringslivsperspektiv behöver frågan om kompensation för inkomstbortfall som en konsekvens av att lagen aktiveras klarläggas ytterligare. Utredningen fastslår att lagen ska vara behäftad med en utfästelse om att regeringen bör överväga kompletterande stöd till näringslivet. Detta är inte nog för att ta bort farhågan om att det kan komma att ske en utslagning av normalt konkurrensdugliga företag och uppsägningar av anställda som en konsekvens av otillräckliga eller felriktade stödåtgärder. Det finns både en risk att företag inte får tillräckligt stöd och en risk att stöd går till företag där det inte är skäligt, vilket då är ett slöseri med offentliga medel. Och det finns ingen garanti om den typ av stöd som riktar sig specifikt och träffsäkert mot att trygga anställdas lön, arbetstid och anställning under en pandemi.
- Handeln är idag en mångfacetterad bransch där nya försäljningskanaler och affärsmodeller har utvecklats i digitaliseringens kölvatten. En aspekt av det är att e-handeln har växt mycket på senare år, inte minst under den Covid-pandemin. Kopplat till det vill Handels påtala att de begränsade åtgärder som den nya lagen avser främst kommer att beröra fysisk handel. Det gör det desto viktigare att tillämpningen av lagen och ekonomisk kompensation

tillsammans säkerställer att en konkurrensneutralitet mellan fysisk och digital handeln upprätthålls så långt det är möjligt under en pandemi.

Snedvriden konkurrens mellan fysisk och digital handel som följd av en pandemihantering kan i det långa loppet vara negativt ur samhällsekonomisk synvinkel. Men det finns också aspekter som regional utveckling, möjligheten att leva i hela landet och frågan om levande stadskärnor kopplat till att det föreligger en konkurrensneutralitet mellan fysisk och digital handel.

- Branschens parter roll i att ge input till bedömningar av vad som är skäliga och lämpliga åtgärder när lagen ska aktiveras är en annan aspekt vi vill påtala. I den bedömningen är det rimligt att branschorganisationer bidrar med en expertis, men vi är inte förvissade utifrån denna utredning att en sådan sakkunskap kommer säkerställas. Det behövs en vidare dialog med branschens parter med avseende på detta.

Övriga övergripande synpunkter

- Länsstyrelser föreslås vara tillsynsmyndighet. Handels ifrågasätter inte det valet. Vi vill dock peka på vikten av att homogenitet i tillämpning av lagstiftning mellan olika Länsstyrelser. Handels vill understryka att det krävs riktlinjer som garanterar rättssäkerhet i den meningen.
- Utredningens förslag innebär att regeringen kan aktivera lagen snabbt med retroaktivt prövning av riksdagen. I föreliggande fall motsätter vi oss inte detta, men vill påtala att det en sådan ordning är förenat med risker som behöver klarläggas ytterligare. Det behövs både ytterligare riskbedömning och utvecklande av mekanismer som säkerställer att de principer som ska ligga till grund för att lagen aktiveras verkligen blir styrande.

Med vänlig hälsning

HANDELSANSTÄLLDAS FÖRBUND

Linda Palmetzhofer

Förbundsordförande

Martin Briland Rosenström

Utredare